

DOI: 10.17234/SRAZ.66.16

UDK: 811.135.1/36:371.3

Review article

Primit la 30 iunie 2020

Acceptat pentru publicare la 18 octombrie 2021

## Predarea în spirală, o strategie didactică utilă pentru predarea gramaticii limbii române studenților străini

Delia Georgeta Ćupurdija

Facultatea de Științe Umaniste și Sociale, Universitatea din Zagreb  
dsarafie@ffzg.hr

Predarea în spirală, denumire construită pe baza metaforei lui J.S Burner, este o strategie didactică care pornește de la ideea că noțiunile de bază ale unei materii trebuie abordate la început în mod liniar, din punct de vedere al conținutului, fără a intra în detalii. Apoi, pe măsură ce predarea progresa, trebuie introduse din ce în ce mai multe detalii și elemente noi, în același timp ele trebuie să fie puse în legătură cu noțiunile de bază deja predate / învățate care trebuie, la rândul lor, revăzute de mai multe ori, atât pe parcursul unui semestru, cât și pe parcursul programului de studii pentru a ajuta la transferarea acestora în memoria pe termen lung. Aplicând această strategie de predare a gramaticii se construiește un sistem solid ai cărui piloni pot fi refolosiți în mai multe segmente ale gramaticii limbii țintă și, prin urmare, în diferite situații de comunicare, unul din obiectivele oricărui curs de limbă străină. Intenția acestei lucrări este de a prezenta o strategie didactică eficientă care poate fi folosită în predarea gramaticii limbii române studenților străini, strategie care poate fi aplicată și altor limbi.

*Cuvinte-cheie:* gramatică, predare, strategie, spirală, limba română.

„Learning should not only take us somewhere; it should allow us later to go further more easily.”  
*The Process of Education.* Jérôme Seymour Bruner (1960)

### 1. Introducere

Conceptul de *spiralcurriculum* a fost abordat pentru prima dată de către Jérôme Seymour Bruner la congresul Woods Hole din 1959 și a fost dezvoltat ulterior în cartea sa *The Process of Education*. Acest concept a avut rapid un ecou foarte mare în rândul didacticienilor și pedagogilor care au găsit în metafora spiralei un mod corect de a exprima ceea ce ei gândesc, și anume că învățarea este un proces continuu care presupune o revizuire constantă a noțiunilor deja predate și o complexificare progresivă.

Lucrarea de față își propune să prezinte conceptul de spirală printr-o strategie didactică care poate fi aplicată predării gramaticii limbii române studenților străini.

## 2. Despre conceptul, strategia și necesitatea predării în spirală

Conceptul de predare în spirală își găsește originea în perspectiva cognitivă a învățării. J. S. Burner susține că programa școlară ar trebui să fie concepută astfel încât să urmărească o progresie în spirală care merge de la simplu către complex și care necesită revizuirea cunoștințelor anterioare.<sup>1</sup> Această noțiune de predare în spirală a fost preluată și dezvoltată, printre alții, în 1992 de Jean-Pierre Astolfi în *L'École pour apprendre*. Acesta susține că noțiunea de *spiralat* este adresa confundată cu noțiunea de *circular*, adică în loc să se progreseze spre un concept, adesea se fac mișcări circulare fără o adevărată progresie (Astolfi 1992: 145). Condiția ca o progresie să fie cu adevărat în spirală și nu circulară este aceea ca „în învățare, fiecare tur de spiră să corespundă trecerii peste un obstacol identificat”.<sup>2</sup>

În lucrarea noastră noțiunea de predare în spirală descrie o abordare didactică sau o strategie care poate fi folosită în predarea unui segment din limbă: gramatica. În didactica limbilor străine, prin abordare sau strategie didactică se înțeleg opțiunile metodologice, constatările și convingerile în materie de didactică, precum și considerațiile teoretice ale cadrului didactic în ceea ce privește procesul de învățare și modul de predare a limbilor străine (Bogaard 1988:104). În predarea gramaticii în spirală noțiunile de bază trebuie abordate la început în mod liniar, din punct de vedere al conținutului, fără a intra în detalii. Pe măsură ce predarea progresează trebuie introduse din ce în ce mai multe detalii și elemente noi, în același timp ele trebuie să fie puse în legătură cu noțiunile de bază deja predate atunci când există o legătură între acestea, iar noțiunile de bază trebuie, la rândul lor, revăzute de mai multe ori, atât pe parcursul unui semestru, cât și pe parcursul programului de studii universitare în cazul nostru, pentru a ajuta la transferarea acestora în memoria pe termen lung.

Pentru a pune în evidență necesitatea unei astfel de abordări didactice în ceea ce privește predarea gramaticii limbii române studenților străini am plecat de la ipoteza că orice cadru didactic folosește un manual ca bază pentru predarea gramaticii și prin urmare am analizat conținutul unor manuale de limba română ca limbă străină scrise în limba română, urmărind doar un aspect al conținutului și anume gramatica. Manualele analizate au fost cele menționate în bibliografie, manuale care sunt concepute pentru nivele de la A1 până la B1.

---

<sup>1</sup> „The idea that in teaching a subject you begin with an “intuitive” account that is well within the reach of a student, and then circle back later with as many more recyclings as are necessary, to a more formal or highly structured account, until the learner has mastered the subject in its „full generative power.” (Bruner 2006: 56)

<sup>2</sup> „à chaque tour de spire dans l'apprentissage correspond bien le franchissement d'un obstacle identifié.” (Astolfi 1992: 146)

Majoritatea acestor manuale de limba română ca limbă străină abordează noțiunile de gramatică într-un mod sistematic unde regulile și excepțiile de la regulă sunt prezentate în secvențe și sunt urmate de exerciții diferite (completare, traducere, repetiție, transformare etc.). Gramatica e prezentată liniar, în unități discrete, iar noțiunile prezentate nu sunt aproape niciodată reluate, nici puse în legătură cu alte noțiuni similare prezentate anterior. Este evident, așadar, că predarea gramaticii limbii române pentru străini necesită o strategie didactică activă.

## **4. Strategia de predare în spirală și gramatica**

### **4.1 Noțiunea de progresie**

Atitudinea specialiștilor față de gramatică de-a lungul timpului a fost în continuă schimbare. (Platon 2014: 1) Când, cum și în ce măsură ar trebui să fie predate noțiuni de gramatică studenților care învață o limbă străină este o întrebare adesea prezentă în cadrul teoriilor despre învățare-predare a limbilor străine, întrebare care aduce ca răspuns noi strategii de predare și învățare a gramaticii. Cert este că oricare ar fi scopul sau natura cursului o descriere minimală a gramaticii limbii țintă la curs este necesară întotdeauna iar această descriere minimală trebuie să fie construită având în vedere o anumită progresie. În predarea /învățarea limbilor străine distingem trei feluri de progresie: progresia de predare, progresia de învățare și progresia de acumulare (Besse/Porquier 1984: 150). Din perspectiva unei progresii de predare, strategia de predare în spirală conectează două tipuri de progresie: progresia în spirală și progresia liniară (Chartrand 2008: 1). Progresia liniară se referă la ordonarea logică și coerentă a noțiunilor de învățat, ordonare care nu urmărește neapărat cuprinsul unui manual și fișa unei discipline. Progresia în spirală se referă la predarea noțiunilor de gramatică gradual și în mod repetat, la conectarea acestora, la consolidarea noțiunilor predate în timp.

### **4.2 Identificarea obstacolelor**

Condiția pentru ca o progresie să fie cu adevărat în spirală este aceea ca în învățare fiecare tur de spirală să corespundă trecerii peste un obstacol identificat, susținea J.P. Astolfi (Astolfi 1992: 146). Cadrul didactic este cel care trebuie să identifice obstacolele de trecut, iar în acest scop, în predarea gramaticii trebuie să se țină cont de următoarele elemente:

- dificultatea studenților de a stăpâni noțiunea într-o situație de comunicare și în timp;
- statutul noțiunii în limbă (substantivul și verbul nu sunt doar cuvinte foarte frecvente, ci au, de asemenea, un statut mai înalt decât adverbul; fiind nuclee ale grupului nominal și ale grupului verbal acestea sunt elementele constitutive de nivel 1 ale propoziției);

- complexitatea noțiunii în sistemul lingvistic sau în limbă (formele pronumelui de întărire sau acordul în gen și număr în cazul pronumelui relativ *care* când este precedat de mărcile proclitice *al, a, ai, ale* în raport cu pronumele relative *cine* și *ce*);
- frecvența noțiunii (propozițiile subordonate circumstanțiale de loc și de timp sunt mult mai frecvente decât cele concesive; virgula este folosită mai des decât punctul și virgula)
- prezența sau absența noțiunii în limba maternă a studentului.<sup>3</sup>

#### 4.3 Modul de organizare al strategiei de predare în spirală

În scopul obținerii unei omogenități în progresia de acumulare la cursurile de limbă străină eșalonate pe mai multe semestre în învățământul superior și/ sau în alte instituții, strategia de predare în spirală trebuie concepută atât la nivel macro (programul de studii), cât și la nivel micro (semestrial).

O abordare didactică sau o strategie de predare în spirală la nivel macro (programul de studii) este una în care punctele forte ale programului de studiu - în cazul nostru noțiunile cele mai importante de gramatică alături de noțiunile complexe și greu de asimilat - sunt prezentate de-a lungul întregului program de studii, dar cu diferite grade de complexitate. În structurarea unui program, anumite cunoștințe și abilități de bază ordonate în mod liniar trebuie să fie stăpânite într-un anumit timp deoarece acestea asigură legături între nivele pe măsură ce cursanții „spiralează în sus” într-un curs de studiu. De exemplu, în cazul gramaticii limbii române, genul și pluralul subsantivelor, numeralul cardinal, articolul definit și nedefinit, indicativul prezent sunt doar unele din elementele care trebuie asimilate în primul semestru universitar. În strategia de predare în spirală aceste noțiuni trebuie predate logic și liniar, iar unele dintre aceste noțiuni trebuie revăzute de mai multe ori în contexte cât mai variate pe parcursul programului de studii. Dificultățile pe care acestea le pun la un nivel trebuie identificate și apoi diminuate, asigurându-se astfel asimilarea cunoștințelor necesare pentru următoarele nivele. De exemplu, datorită complexității sale, articolul definit trebuie revăzut prin repetări de întreținere și/sau de elaborare<sup>4</sup> și în anii II, III și chiar și în timpul studiilor de masterat chiar dacă nu apare în programa pentru acești ani de studiu. Așadar, predarea în spirală la nivelul programului de studii se bazează pe o abordare transversală și pe un tratament global al programului de studii, ținând cont de nivelurile anterioare și următoare.

---

<sup>3</sup> „Studiind o limbă străină, legăm conceptele exprimate în L2 cu conceptele trăite în L1, pentru a le integra și a învăța să ne servim de ele în situații asemănătoare.” (Platon 2014:1)

<sup>4</sup> Weil-Barais distinge două tipuri de repetare: *repetarea de întreținere* destinată reactivării „urmelor” la același nivel de prelucrare a informațiilor și *repetarea de elaborare* în care fiecare tratament succesiv crește profunzimea codificării. (Weil-Barais 1997: 367)

O abordare sau o strategie de predare în spirală la nivel micro (semestrial) este o abordare în care un punct forte (sau punctele forte) pe care cadrul didactic a ales să-l „spiraleze” în timpul semestrului este tratat în mai multe secvențe detașate în timp - elaborare progresivă. Această organizare permite la fiecare secvență să se țină seama de reacțiile studenților și înmulțește oportunitățile de întâlni acea noțiune în situații semnificative, oferind șanse obiective studentului să și-o însușească. Întâlnirea aceleiași noțiuni în contexte diferite și prin teme diferite permite ilustrarea acesteia din mai multe unghiuri care oferă fiecare o nouă oportunitate de a construi un sens și de a participa la „construcția”, consolidarea și reținerea noțiunii. Este important ca exercițiile și modurile folosite pentru repetarea aceleiași noțiuni să fie variate, interesante și motivante deoarece pe lângă faptul că fiecare învață prin diferite canale de învățare și participarea activă la învățare este generată de motivație<sup>5</sup>, repetarea, prin variația exercițiilor și motivare, face ca noțiunile cheie să fie captate, înțelese și neinterpretate și ca urmare ușor transferabile. Transferul noțiunilor învățate se realizează prin punerea în legătură a punctului forte cu alte noțiuni similare sau înrudite, fiecare conexiune fiind și o oportunitate de a revedea acel punct forte. De exemplu, articolul zero poate fi menționat studenților din anul I în cel mai simplu mod încă din primele lecții. Acesta poate fi revăzut când se va vorbi despre prepoziții de loc, numeralul cardinal, adjectivele pronominale relative *care/ce*, adjectivul pronominal interogativ, cantitative nedefinite, articolul definit, locuțiuni verbale (*a avea grijă, a avea nevoie de*) etc. Articolul zero trebuie să fie revăzut în anii de studiu următori și ilustrat în cazul unor structuri mai complexe, de exemplu în cadrul grupului prepozițional, în cazul antepunerii unor adjuncții nominale sau pronominali, ca subiect al unui predicat verbal în postpoziție, etc.

Datorită repetărilor frecvente această strategie ne permite să intrăm direct în materia propusă pentru anul sau semestrul următor fără recapitulări sistematice care consumă timp prețios.

## Concluzii

Se presupune că atunci când învățăm ceva nou reținem cea mai mare parte pentru o perioadă foarte scurtă de timp, apoi uităm, așa cum arată curba Ebbinghaus (vezi bibliografia). Dar dacă trecem din nou prin ceea ce am învățat înainte de a uita complet, prelungim timpul de retenție și transferăm această nouă cunoaștere în memoria pe termen lung. În strategia de predare în spirală o cunoaștere este utilă pentru a le înțelege pe cele care urmează și cele care urmează permit să se aprofundeze și să se consolideze cunoștințele anterioare prin: înscrierea lor într-un sistem, repetare, schimbarea unghiului de atac, asocierea reiterată a unui element de cunoaștere cu noțiuni noi care-i dezvăluie fără încetare noi caracteristici. Aplicând strategia de predare în spirală în predarea gramaticii

<sup>5</sup> „(...) motivația nu are o natură intelectuală, ci una emoțională, putând modifica dramatic – pozitiv sau negativ – datele prin intervenția emoțiilor în procesul de învățare.” (Platon 2014 : 1)

limbii române studenților străini se formează în timp o rețea de cunoștințe coerente care se susțin și se apelează reciproc făcând eșecurile inevitabile ale memoriei conștiente nu mult mai rare dar făcându-le mai puțin grave, gramatica devenind astfel instrument utilizabil în realizarea comunicării. Această strategie de predare nu este o formulă de lucru capabilă să asigure succesul necondiționat în procesul de predare-învățare a gramaticii limbii române, ci doar o strategie care poate fi utilă.

## Bibliografia:

- Astolfi, Jean-Pierre (1992). *L'École pour apprendre*, Paris: ESF, pp. 144-147
- Besse, H./ Porquier, R. (1984). *Grammaires et didactiques des langues*, Paris: Hatier.
- Bogaards, Paul (1988). *Aptitude et affectivité dans l'apprentissage des langues étrangères*, Paris: Hatier
- Brâncuș, Grigore/ Ionescu, Adriana/ Saramandu, Manuela (1996). *Limba română. Manual pentru studenții străini* ed. a IV-a, București: Editura Universității.
- Bruner, Jerome Seymour (2006). In *Search of Pedagogy* Volume II: The Selected Works of Jerome Bruner, 1979-2006 in *World Library of Educationalists Series*, New York: Routledge, pp.55-57.
- Bruner, Jerome Seymour (1960). *The Process of Education*, Cambridge: Harvard University Press.
- Dorobăț, Ana/ Fotea, Mircea (1999). *Limba română de bază. Manual pentru studenții străini*, vol. I, Iași: Institutul european.
- Floari, Andreea/ Muntean, Daniela/ Stoicescu, Daniela/ Barbu. Ioana (2019). *Manual de limba română pentru adulții Beneficiari de Protecție Internațională în România și Străini din afara Uniunii Europene Nivel A1, A2, B1*, Timișoara: Institutul intercultural.
- Freinet, Celestin (1996). *Tâtonnement expérimental: l'expérience tâtonnée*, in : *Le Nouvel Educateur*, 76, p. 21-22, <<https://www.icem-pedagogie-freinet.org/book/export/html/14118>> (03/04/2020)
- Hedeșan, Otilia (coord.)/ Jebelean, Elena/ Leucuția, Florentina/ Mușat, Nicoleta/ Percec, Dana/ Corina, Popa (2008). *Bun venit în România! Manual de limbă română și de orientare culturală pentru străini*, Timișoara: Mitron.
- Iliescu, Ada (2002). *Manual de limbă română ca limbă străină. Pentru studenții străini, pentru vorbitorii străini, pentru românii de pretutindeni*, București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Kohn, Daniela (2016). *Puls. Manual de limbă română ca limbă străină*. Nivelurile A1-A2, ediția a II-a, Iași: Polirom.
- Platon, Elena et al (2012). *Manual de limbă română ca limbă străină A1-A2*, Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință.
- Platon, Elena, Confirmarea vs demolarea unor mituri didactice legate de limba română ca limbă străină, în „*Limba română*”, nr.4, anul XXIV, 2014, <<http://www.limbaromana.md/?go=numar&n=61>> (11/02/ 2020).
- Weil-Barais, Annik (1997). *L'homme cognitif*, Paris : PUF, pp. 367-372.

Chartrand, Suzanne (2008). La progression des enseignements-apprentissages du Français langue première au secondaire: une proposition didactique, în *Durand J. Habert B., Laks B. (éds.) Congrès Mondial de Linguistique Française - CMLF'08*, pp. 451-457 <https://www.linguistiquefrancaise.org/articles/cmlf/pdf/2008/01/cmlf08301.pdf> (22/03/2020)

## Pagini web

<https://dexonline.ro/>

<https://elearningindustry.com/forgetting-curve-combat>

<https://www.psychestudy.com/cognitive/memory/ebbinghaus-forgetting-curve>

## Poučavanje u spirali, korisna nastavna strategija u poučavanju gramatike rumunjskog jezika

Budući da je gramatička kompetencija sastavni dio komunikacijske kompetencije, prirodno je da je nastava gramatike dio učenja stranog jezika, jer gramatika ulazi u interakciju sa značenjem, društvenom funkcijom ili diskursom - ili pak njihovom kombinacijom. Spiralno poučavanje aktivna je nastavna strategija u kojoj se osnovni pojmovi gramatike ciljnog jezika najprije linearno uče bez ulaska u pojedinosti. Potom, kako nastava napreduje, uvodi se sve više i više detalja, koji se istodobno povezuju s osnovnim pojmovima koji se više puta revidiraju kako bi se olakšao njihov ulazak u dugoročno pamćenje - spiralno učenje. Gramatika koja se poučava tako postaje čvrst sustav čiji se sastavni dijelovi mogu ponovo upotrijebiti u nekoliko segmenata gramatike ciljnog jezika i, slijedom toga, u komunikaciji. Ovaj se pristup fokusira na koherenciju, progresivno produbljivanje znanja i stalnu konsolidaciju istog, te na njegovanje sposobnosti učenika za razvoj analitičnog duha. Cilji ovog rada je predstaviti didaktičku strategiju koja može biti korisna u poučavanju gramatike rumunjskog jezika, a koja se može primijeniti i u poučavanju gramatike drugih jezika.

*Ključne riječi:* gramatika, poučavanje, strategija, rumunjski jezik, spirala

